LIMBURG

Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid

BUUR

provincie Limburg

COLOFON

OPDRACHTGEVER

Provincie Limburg
Directie Omgeving
Afdeling Ruimtelijke Planning
Universiteitslaan 1
3500 Hasselt

Kernteam

Jo Schoefs | Griet Maes | Sara Lemmens

OPDRACHTNEMER

BUUR cvba
Sluisstraat 79/03.02
3000 Leuven
T 016 89 85 50
www.buur.be

Projectleider

Miechel De Paep - miechel@buur.be

Projectteam

Niels Menten | Kevin Penalva Halpin | Laura Shllaku

september 2020

INLEIDING

Een referentiekader voor ruimtelijke regionale eigenheid in Limburg

DOELSTELLING

Het doel van deze studie is om **inzicht te krijgen in de kernkwaliteiten die de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg en haar deelregio's bepalen, om er bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen rekeningen mee te kunnen houden**. De bedoeling is om aantasting van deze kernkwaliteiten op deze manier te vermijden en ze te versterken waar dat kan.

CONTEXT

De provincie Limburg werkt aan een nieuwe ruimtelijke toekomstvisie, het **Beleidsplan Ruimte Limburg** (BRL). In 2019 werd in dat kader een Conceptnota gepubliceerd die de ambitie van de provincie weergeeft voor haar ruimtelijke ontwikkeling tot 2040. Die ambitie wordt samengevat in zes hoofdlijnen:

- een belevingsvol netwerk op mensenmaat;
- vlotte mobiliteit voor iedereen;
- hoogkwalitatieve open ruimte;
- sterke ontwikkelingsregio met internationale allure;
- voortrekkersrol in de energietransitie;
- Limburg, een sterk merk voor en door partnerschap.

Deze zes hoofdlijnen zijn op hun beurt vertaald in zes doelgerichte ruimtelijke strategieën:

- de ruimtelijke regionale eigenheid respecteren;
- kernen en strategische gebieden versterken;
- vervoersverbindingen uitbouwen;
- de open ruimte versterken;
- een gedifferentieerde economie faciliteren;
- hernieuwbare energie ruimtelijk integreren.

Het is in het kader van die eerste strategie, '**de ruimtelijke regionale eigenheid respecteren**', dat dit referentiekader voor ruimtelijke regionale eigenheid in Limburg werd uitgewerkt. Het referentiekader vormt een voorbereidende studie waarvan de resultaten en inzichten zullen doorvloeien in de verschillende beleidskaders en het finaal Beleidsplan Ruimte Limburg.

INLEIDING

Wat maakt Limburg Limburg? Wat is zo typisch aan Haspengouw, het Maasland of de Voerstreek? Wat zijn de kernkwaliteiten die de Limburgse mijnstreek zo uniek maken?
Limburg is een provincie met heel verschillende ruimtelijke kenmerken en landschappen: naaldbossen, heide- en duinenlandschap, boomgaarden met compacte kerkdorpjes, de meanderende Maasvallei, de mijnstreek met haar terrils en cités, het heuvel- en weidelandschap van Voeren, de historische pracht van Tongeren, Hasselt en Sint-Truiden, uitgestrekte verkavelingenn en vakantieparken, het industrieel landschap van het Albertkanaal, het enige Nationaal Park van België in de Hoge Kempen, ...
Deze sterke ruimtelijke regionale eigenheid is een essentieel aspect van de Limburgse identiteit en bepaalt de aantrekkingskracht van de provincie als leefomgeving en bestemming. Het is dan ook cruciaal dat op een intelligente en strategische manier omgegaan wordt met deze eigenheid, om ze te beschermen en te bewaren voor de toekomst, om ze verder te ontwikkelen en uit te bouwen, en om ze te valoriseren als troef voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling van Limburg zoals die in het BRL zal worden geformuleerd.
Om die doelstellingen waar te maken, is het van belang om eerst degelijk en in detail in kaart te brengen wat de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg en de verschillende Limburgse streken is. Welke ruimtelijke elementen en karakteristieken zijn structuurgevend en waardebepalend en moeten we respecteren en koesteren om de specifieke regionale identiteiten te behouden en te versterken? Deze studie helpt de eigenheid van Limburg en de regio's beter te begrijpen en biedt een inspiratiebron voor de beleidskaders van het BRL. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de ruimtelijke kernkwaliteiten, die echt het verschil in eigenheid tussen de verschillende streken bepalen en elke regio haar identiteit en uitstraling bezorgen. Het onderzoek naar deze kernkwaliteiten zal een regionale en contextuele onderlegger vormen bij de strategische visie en de verschillende beleidskaders van het BRL, waarin keuzes zullen gemaakt worden op vlak van wonen, economie, open ruimte, mobiliteit, energie, ... Door daarbij telkens de reflex te stimuleren om maximaal rekening te houden met de noden maar ook de kansen die ontstaan vanuit de ruimtelijke regionale eigenheid, garanderen we dat deze mee in de toekomstvisie wordt geïntegreerd en kan blijven floreren tot 2040 en ver daarna. Het referentiekader kan ook gehanteerd worden als inspiratie en leidraad bij de beoordeling en planning van ruimtelijke ontwikkelingen. Niet om projecten of ontwikkelingen tegen te houden of te hypothekeren, maar wel om ze beter te kunnen afstemmen op de regionale eigenheid en kansen om deze te versterken maximaal te benutten.

BELANGRIJK OM WETEN

Om de ruimtelijke regionale eigenheid in Limburg te beschrijven, gaan we op zoek naar een **gebiedsindeling in regio's** met een relatief coherente identiteit. De afbakening van die regio's is daarbij **geen doel op zich, maar een middel** om de verschillende kernkwaliteiten beter te kunnen beschrijven en bevatten. Bovendien wordt er bewust gekozen voor een **gelaagde benadering**. De ruimte en het landschap zijn bij uitstek veelgelaagd, de eigenheid is dat dus per definitie ook. Afhankelijk van het perspectief van waaruit je naar de ruimte kijkt, ontstaan er andere specifiteiten en verschillen: vanuit natuur en ecologie, erfgoed, economie, het sociaal-cultureel weefsel, ... Telkens ontstaan andere ruimtelijke samenhangen. Om die reden wordt de ruimtelijke regionale eigenheid in deze studie opgedeeld in drie lagen, zodat de complexiteit ervan niet verloren gaat. Hoe er tot deze drie lagen gekomen werd en welke vorm ze aannemen, wordt in het rapport uitgebreid toegelicht. Er is gekozen om de eigenheid te bekijken vanuit het **landschap**, vanuit **historisch-morfologisch** oogpunt en vanuit **functioneel-economisch** oogpunt. Samen geven die drie invalshoeken een erg compleet beeld van de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg.
Er wordt daarbij dus **niet enkel gekeken naar het verleden**. Ruimtelijke eigenheid en identiteit mogen niet verengd worden tot een romantische, nostalgische benadering. Maar het verleden is wel een belangrijk element in het begrijpen van de hedendaagse eigenheid en is vaak ook de oorsprong van heel wat elementen die vandaag als identiteitsrijk en belangrijk worden aanzien. We willen echter zeker ook ruimte geven aan de evolutie van identiteit en meer recente aspecten van eigenheid. Zo geven we innovatie een plaats en kiezen voor eigenheid met toekomstwaarde.
Doordat de studie expliciet handelt over de eigenheid van Limburg, wordt de focus heel sterk gericht op deze provincie. Uiteraard zijn veel aspecten van ruimtelijke eigenheid en landschap niet gebonden door een provinciegrens, maar vanwege de helderheid en om de focus scherp te houden, hebben we die grens in de meeste gevallen erg scherp gesteld. Tegelijk speelden ook praktische overwegingen, de beschikbaarheid van kaartmateriaal en data is heel anders zodra gewest- of landsgrenzen overgestoken worden - en daar heeft Limburg er heel wat van. Bij de situering en de beschrijving van de verschillende regio's met een ruimtelijke eigenheid, wordt wel expliciet melding gemaakt van **grensoverschrijdende aspecten en systemen**.